

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Kultur- og likestillingsdepartementet
Kunnskapsdepartementet

06.05.2024

Innspill til stortingsmelding om forsterket innsats for sosial utjevning og mobilitet

Røde Kors takker for muligheten til å gi innspill til en stortingsmelding som skal bidra til en forsterket innsats for sosial utjevning og mobilitet. Under følger en beskrivelse av hva vi erfarer er de største utfordringene, etterfulgt av våre forslag til tiltak innenfor hhv. tjenester og stønader med særlig betydning for barnefamilier, arenaer der barn og unge er, tjenester rettet mot barn og unge, og familien og nærmiljøet.

De største utfordringene: hva erfarer Røde Kors?

I løpet av et år har frivillige i Røde Kors rundt 200.000 møter med barn og unge i hele landet gjennom en rekke ulike aktiviteter som fritidsklubber, ferietilbud, samtaltjeneste, leksehjelp og mye mer. Det er menneskemøter fylt med mye glede, men også med alvor. Vi møter barn og ungdom som har lang erfaring med å mislykkes, som opplever ensomhet, som sliter med utenforskap, og som bekymrer seg for foreldrenes svake økonomi. I økende grad melder våre frivillige om en virkelighet for mange av barna som er blitt mye, mye vanskeligere. Mesteparten av vårt arbeid for å skape bedre oppvekstvilkår for barn og unge handler om å redusere sosiale ulikheter og hindre at levekårsutfordringer går i arv.

Fattigdom

De siste tallene fra SSB viser at det nå er 10.6% av alle barn under 18 år som tilhører en husholdning med vedvarende lavinntekt¹. Røde Kors møter mange barn som lever i fattige familier gjennom våre aktiviteter. De lever ikke bare i husholdninger med lav inntekt, men de har ofte store levekårsproblemer og opplever materielle og sosiale mangler. Det gjør et sterkt inntrykk når vi møter barn som ikke får varme måltider hjemme, som ikke har matpakke på skolen, og som vet at det ikke er penger til å dekke kostnader til utstyr eller kontingenter for fritidsaktiviteter. Røde Kors har gjennom rapporten *Når barn må være voksne*², kartlagt hvordan ungdommene selv opplever å vokse opp i familier med svært dårlig råd. Rapporten viser at det er store forskjeller mellom barn og unges muligheter på skolen og fritidsarenaer, avhengig av familiens økonomi.

70.000 barn i Norge har foreldre som mottar sosialhjelp fra det offentlige³. Ifølge Røde Kors og SSB sin rapport *Sosial puls*⁴, er sosialhjelpsmottakere en av ti grupper i Norge som er ekstra sårbare. Sosialhjelpsmottakere har en usedvanlig sterk opphopning av velferdsproblemer, og dødeligheten er

¹ [Færre barn lever i familier med lavinntekt – SSB](#)

² [Når barn må være voksne \(rodekors.no\)](#)

³ [Statsforvaltarane har undersøkt om Nav-kontora kartlegg behova til barna | Statsforvalteren.no \(statsforvalteren.no\)](#)

⁴ [Sosial puls 2022 \(rodekors.no\)](#)

Norges Røde Kors

Post: Postboks 1 Grønland, 0133 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 7, 0186 Oslo
Sentralbord: + 47 22 05 40 00

www.rodekors.no
post@redcross.no

Fakturering: EHF-format, 30 dager forfall og ansattreferanse
Organisasjonsnummer: 864 139 442
Bank: 8200 01 76318

høy i denne gruppen. Gruppen er overrepresentert blant fattige barnefamilier og blant dem med psykiske lidelser og rusproblemer. Ved å bedre kårerne for sosialhjelpsmottakere, vil man bedre levekårene for en rekke vanskeligstilte grupper. I Røde Kors-rapporten *Til barnets beste*⁵ forteller et flertall av de spurte foreldrene at den økonomiske støtten ikke strekker til. 60 prosent av sosialhjelpsmottakere Røde Kors har vært i kontakt med, sier at Nav ikke har gjort en grundig kartlegging av barnas behov, eller at de ikke vet om dette er blitt gjort.

Frafall og utenforskap i skole og fritidstilbud

Selv om frafallet fra videregående skole har gått noe ned de siste årene, så har konsekvensene av å falle ut av utdanningssystemet blitt større. Det er en tett sammenheng mellom utdanningsnivå og utenforskap blant unge i Norge. Røde Kors møter mange ungdommer som mangler gode mestringserfaringer og som står i fare for å falle ut av skolen. 100 000 unge står utenfor skole eller jobb, og mange barn og ungdom deltar ikke på fritidsaktiviteter.

En analyse fra SSB viser at barn som tilhørte en lavinntektshusholdning på ungdomsskolen får dårligere grunnskoleresultater, i mindre grad fullfører videregående opplæring, oppnår et lavere utdanningsnivå, og i mindre grad er tilknyttet arbeidsmarkedet⁶. I tillegg vet vi at foreldres utdanningsnivå har stor betydning for elevers karakterer i grunnskolen, og at resultater fra grunnskolen er den mest fremtredende forklaringsfaktoren for sannsynligheten for å fullføre videregående opplæring⁷. Dette er med på å understreke behovet for å bryte med marginaliseringsspiraler og sikre at alle får like muligheter uavhengig av sosial bakgrunn.

Røde Kors treffer også mange ungdommer som sliter med ensomhet og psykiske helseplager. En studie fra NTNU viser at opplevd ensomhet på videregående skole og elevenes evne til å håndtere motgang, ser ut til å være de to viktigste faktorene som forutsier hvorfor elever tenker på å slutte⁸. I tillegg vet vi at skolesituasjonen er den som er tettest knyttet til ungdommers stressrelaterte psykiske helseplager⁹. Ensomhet, mangel på sosial støtte og psykiske helseplager er utfordringer som må adresseres i en stortingsmelding som skal sikre sosial utjevning og mobilitet.

Fra forskning vet vi at deltakelsen i organiserte fritidsaktiviteter er lavere blant unge fra familier med lavere sosioøkonomisk status, der foreldre har lavere utdanning, i mindre grad deltar i yrkeslivet, eller har lav inntekt¹⁰. Fritidsklubber er et av få tilbud der sosial bakgrunn ikke ser ut til å påvirke deltakelse¹¹, og blir dermed en viktig inkluderingsarena. Fritidsklubber og ungdomshus er en av få kommunale tjenester som ikke er lovpålagt. Dette fører til at det investeres for lite i gratis fritidstilbud for barn og unge og at fritidsklubber blir nedlagt.

Psykisk uhelse

De mange møtene frivillige i Røde Kors har med barn og unge gir oss god kunnskap om hva målgruppen er opptatt av og strever med. Det bekymrer oss at henvendelsene vi mottar om psykisk helse blir flere og mer alvorlige, en økning som stemmer overens med øvrige undersøkelser og forskning. De siste tiårene har stadig flere unge rapportert om psykiske helseplager. Selv om de aller

⁵ [Røde Kors - Utmåling av sosialstønad - Til barnets beste? \(rodekors.no\).](https://rodekors.no/utmaaling-av-sosialstoenad-til-barnets-beste/)

⁶ [Barn i vedvarende lavinntekt klarer seg litt dårligere i utdanning og arbeid – SSB.](https://www.ssb.no/barn-og-ungdom/artikkelvis/barn-i-vedvarende-lavinntekt-klar-er-seg-litt-daerligere-i-utdanning-og-arbeid-ssb)

⁷ NOU 2019:2 Fremtidige kompetansebehov II — Utfordringer for kompetansepolitikken.

⁸ [https://psykisk-kommune.no/fra-ungdomsskolen-til-videregaende-skole-faktorer-som-predikerer-elevers-intensjon-om-a-slutte-pa-skolen/19.39.](https://psykisk-kommune.no/fra-ungdomsskolen-til-videregaende-skole-faktorer-som-predikerer-elevers-intensjon-om-a-slutte-pa-skolen/19.39)

⁹ Eriksen, Sletten, Bakken, Von Soest (2017). *Stress og press blant ungdom. Erfaringer, årsaker og utbredelse av psykiske helseplager* Novarapport 6/17.

¹⁰ [Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter \(custompublish.com\).](https://www.custompublish.com/sozial-ulikhhet-i-barn-og-unges-deltakelse-i-organiserte-fritidsaktiviteter)

¹¹ Ibid.

Norges Røde Kors

Post: Postboks 1 Grønland, 0133 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 7, 0186 Oslo
Sentralbord: + 47 22 05 40 00

www.rodekors.no
post@redcross.no

Fakturering: EHF-format, 30 dager forfall og ansattreferanse
Organisasjonsnummer: 864 139 442
Bank: 8200 01 76318

fleste ungdommer har det bra, viser Ungdata og andre selvrapporteringsundersøkelser at en god del sliter med ulike former for psykiske helseutfordringer i hverdagen. Mange ungdommer har følelsen av at alt er et slit, og en god del har søvnproblemer. Omfanget av psykiske helseplager øker tydelig fra barneårene og fram til midten av tenårene. Tallene viser at jenter er langt mer utsatt enn gutter¹². En økning i psykiske helseplager blant barn og unge har store konsekvenser for den enkelte ungdom, men også for samfunnet i form av økte kostnader og økt utenforskap.

Familie, nettverk, bolig

Barn er prisgitt familien og nærmiljøet de vokser opp i. Røde Kors erfarer hvor viktig familien er for sårbare barn. Gjennom familieaktiviteten Ferie for alle og våre nyetablerte familiesentre ser vi at ved å styrke familien som helhet, så styrker vi også barna. Ved å legge til rette for møteplasser som sikrer gode familieopplevelser, kompetansehevingstiltak og nettverksbygging i lokalmiljøet, kan vi bidra til økt trygghet, tilhørighet og stolthet i familiene. Kort og godt ser vi at barn har det bra når foreldrene har det bra. Også bolig og et stabilt bomiljø er viktig for å sikre en trygg og stabil oppvekst med mulighet for utvikling og mestring.

Et trygt og fast sted å bo er helt grunnleggende for enhver, men dessverre møter Røde Kors daglig svært mange som ikke opplever å ha en bolig som dekker grunnleggende behov. Gjennom aktiviteter som Ferie for alle og nettverkssenter for aleneforsørgere treffer vi tusenvis av barn og foreldre årlig. Svært mange av deltakerne i disse aktivitetene forteller om dårlige boforhold eller mangel på egen bolig. Vår erfaring er at mange av barnefamilieene bor trangt og flytter ofte, og har dårlig standard på boligene med fukt, råte og trekk. I tillegg er boligen ofte plassert i et område som ikke egner seg for barnefamilier. Vi er inne i en krevende tid, med høye priser og høy tilstrømming av flyktninger. Dette setter press på det boligsosiale arbeidet i kommunene. I tillegg fører økte priser i leiemarkedet til at enkelte familier presses ut av nærmiljøet. Mange har dårlig økonomi og lever kanskje på én inntekt.

I 2020 publiserte Røde Kors rapporten *De får ikke en sjanse*, hvor temaet var unge med bostedsutfordringer. De viktigste funnene i denne rapporten er at mange barn og unge har det tøft fordi de ikke har et hjem, at hjelpeapparatet ikke klarer å hjelpe denne gruppen til en verdig bolig, og at bostedsløshet blant barn og unge er et kjent fenomen i både hjelpeapparatet og skolesystemet. Vi har møtt barn som sover ute i Oslo. Eller som overnatter hos venner eller «kjærester» siden de ikke har en trygg seng å vende hjem til, ofte på grunn av rus, psykisk sykdom eller vold i hjemmet. Særlig sårbare er unge i overgangsfasen mellom barn og voksenlivet.

Hva er de viktigste tiltakene for å løse utfordringene?

Det må sikres et likeverdig tilbud til alle barn, unge og familier over hele landet. Hvilken hjelp man får skal ikke være avhengig av hvor man bor. Barn og unge har en lovfestet rett til å bli hørt og si sin mening i saker som gjelder dem, både individuelt og på gruppenivå¹³. Dette er viktig å hensynta også i tiltak som skal sikre sosial utjevning og mobilitet. Ved å lytte til målgruppen vil vi få bedre tiltak, og et mer treffsikkert tilbud.

Tiltak rettet mot tjenester og stønader med særlig betydning for barnefamilier

Ekspertgruppen for barn i fattige familier har gjort en grundig kartlegging av årsaker til og konsekvenser av å vokse opp i fattigdom. Som ekspertgruppens rapport¹⁴ viser, gjør lave og ustabile

¹² [Stress, press og psykiske plager blant unge - Ungdata.](#)

¹³ [Barns rett til å bli hørt – Barneombudet.](#)

¹⁴ [En barndom for livet – Økt tilhørighet, mestring og læring for barn i fattige familier \(regjeringen.no\).](#)

Norges Røde Kors

Post: Postboks 1 Grønland, 0133 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 7, 0186 Oslo
Sentralbord: + 47 22 05 40 00

www.rodekors.no
post@redcross.no

Fakturering: EHF-format, 30 dager forfall og ansattreferanse
Organisasjonsnummer: 864 139 442
Bank: 8200 01 76318

inntekter det vanskeligere for foreldre å dekke utgifter for å gi barna en best mulig start på livet. Vedvarende lavinntekt kan også skape stress og uforutsigbarhet i hjemmet. Dette er kunnskap som samsvarer med erfaringer Røde Kors har gjennom samtaler med barn, ungdom og foreldre i våre aktiviteter. Prisvekst, økte strømpriser og økte renter har gjort at de som allerede har det vanskelig har fått enda større utfordringer med å dekke helt grunnleggende behov. Denne utviklingen fortsetter og forverres¹⁵. For å bekjempe sosial ulikhet og utenforskap, som kan ha langsiktige negative konsekvenser for barn og unge, ber Røde Kors regjeringen å tydelig prioritere de barnefamiliene som har dårlig økonomi.

I tråd med anbefalingene fra ekspertgruppen for barn i fattige familier ber Røde Kors om at følgende tiltak prioriteres mot tjenester og stønader med særlig betydning for barnefamilier:

- *Barnetrygden økes for alle barn mellom 0-18 år. Vi støtter også at barnetrygden bør justeres i takt med prisstigningen.*
- *Barns behov må i større grad bli ivaretatt ved utmåling av sosialhjelp, og de statlige veiledende satsene må baseres på faglig grunnlag og gjøre det mulig å sikre gode levekår for barna.*

Tiltak rettet mot arenaene der barn og unge er, som barnehage, skole og fritidstilbud

Røde Kors er bekymret for de sosiale og økonomiske konsekvensene frafall og utenforskap har for den enkelte ungdom. Tiltak må settes inn bredt og tidlig for å forebygge at ungdom faller utenfor. Å hindre utenforskapet før det oppstår vil gi stor gevinst for både enkeltindivid og samfunn. Tiltak som kan bidra til sosial utjevning, forebygge marginalisering og øke trivselen i skolen er avgjørende. Røde Kors mener også at alle barn må ha mulighet til å delta i fritids- og ferieaktiviteter og ha steder å møte venner, uavhengig av familiens økonomi, bakgrunn eller miljø.

Røde Kors mener regjeringen bør prioritere følgende tiltak rettet mot arenaene der barn og unge er:

- *Psykisk uhelse forsterkes når det ikke er trygge voksne med tid og kompetanse til å møte den. Det trengs flere ressurser i skolen med barne- og ungdomsfaglig kompetanse som kan være trygge voksenpersoner og ta viktige samtaler med barn og unge når de trenger det.*
- *Det opplevde utenforskapet forsterkes i en skole som i realiteten ikke er gratis. Tilbud som krever egenbetaling som skolemelk og skoletur bør vurderes å gjøres universelle og tilgjengelig for alle, og skolefritidsordningen må være like tilgjengelig for alle barn uavhengig av geografi og inntekt.*
- *Alle kommuner bør sikre gratis væresteder og møteplasser for barn og unge. Slik kan det skapes alternative mestrings- og sosialiseringsarenaer hvor unge som har lang erfaring med å mislykkes kan oppleve mestring og økt selvtillit.*
- *Frivilligheten er et viktig supplement til det offentlige tilbudet i arbeidet med å sikre at barn og ungdom får delta i fritidsaktiviteter. Det må sikres økonomiske støtteordninger til frivillige organisasjoner som både dekker oppstart og langvarig drift av fritidstilbud og sosiale møteplasser.*

Tiltak rettet mot tjenestene rettet mot barn og unge, som helsestasjons- og skolehelsetjenesten, PP-tjenesten og BUP

Psykisk helse skal være en likeverdig del av det nasjonale og lokale folkehelsearbeidet. For barn og unge betyr dette blant annet at kunnskap om psykisk helse skal være like viktig som kunnskap om fysisk helse på alle de arenaer hvor de lever sine liv. Det bør også bety at det legges like stor vekt på forebygging av psykisk uhelse som fysisk uhelse, og at de barn og unge som opplever psykiske helseutfordringer får behandlende hjelp på lik linje med de som har fysiske skader og sykdommer.

¹⁵ [Dyretid 4 - Det er ikke over ennå. Husholdenes økonomiske trygghet i august 2023 \(oslomet.no\).](https://www.oslomet.no/nyheter/nyheter/2023/08/04/dyretid-4-det-er-ikke-over-ennaa-husholdenes-ekonomiske-trygghet-i-august-2023)

Norges Røde Kors

Post: Postboks 1 Grønland, 0133 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 7, 0186 Oslo
Sentralbord: + 47 22 05 40 00

www.rodekors.no
post@redcross.no

Fakturering: EHF-format, 30 dager forfall og ansattreferanse
Organisasjonsnummer: 864 139 442
Bank: 8200 01 76318

Røde Kors mener Regjeringen bør prioritere følgende tiltak rettet mot helsetjenester for barn og unge:

- *Det må være god tilgang på helsesykepleiere for elever på alle klassetrinn, og sikres at kommunene har nok ressurser til dette.*
- *Ventetid på psykolog og psykiatrhjelp må kortes ned, oppsøkende tjenester må styrkes, og tilbudet Rask psykisk helsehjelp for ungdom må etableres i alle kommuner.*

Tiltak rettet mot familien og nærmiljøet

Barn er prisgitt familien og nærmiljøet de vokser opp i. Mange av barna og familiene vi møter gjennom våre aktiviteter forteller om dårlige boforhold eller mangel på egen bolig. Mange bor trangt og flytter ofte. De er ofte bosatt i områder som ikke egner seg for barnefamilier. For lavinntektsfamilier må det legges bedre til rette for at man kan bo på samme sted over lengre tid i gode nabolag.

Røde Kors mener at Regjeringen bør prioritere følgende tiltak rettet mot familien og nærmiljøet:

- *Tiltak som er med på å unngå trangboddhet og sikre gode sosiale møteplasser i nærområdet.*
- *Øke kompetanse og ressurser i skolen for å ivareta unge med bostedsutfordringer. Skoleansatte bør ha tilgang til hjelpeapparatet, og kjennskap til hvordan hjelpeapparatet er organisert på by- og kommunenivå, før å møte elevenes bostedsutfordringer.*
- *Flere boligtilbud for unge, særlige for unge med rusproblemer.*

Om Røde Kors:

Røde Kors er Norges største frivillige humanitære organisasjon. Våre rundt 42.000 frivillige gjør en stor forskjell for enkeltmennesker og lokalsamfunn gjennom aktiviteter for barn og unge, eldre, inkludering, beredskap og bekjempelse av ensomhet. Barn og unge er en viktig målgruppe for oss, som vi når gjennom aktiviteter som Barnas Røde Kors¹⁶, Ferie for alle¹⁷, Røde Kors Leksehjelp¹⁸ og aktivitetshusene Fellesverket¹⁹.

---

¹⁶ [BARK - Røde Kors \(rodekors.no\)](https://www.rodekors.no).

¹⁷ [Ferie for alle - Røde Kors \(rodekors.no\)](https://www.rodekors.no).

¹⁸ [Leksehjelp - Røde Kors \(rodekors.no\)](https://www.rodekors.no).

¹⁹ [Fellesverket - Røde Kors \(rodekors.no\)](https://www.rodekors.no).

Norges Røde Kors

Post: Postboks 1 Grønland, 0133 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 7, 0186 Oslo
Sentralbord: + 47 22 05 40 00

www.rodekors.no
post@redcross.no

Fakturering: EHF-format, 30 dager forfall og ansattreferanse
Organisasjonsnummer: 864 139 442
Bank: 8200 01 76318